

Република Србија
НАЦИОНАЛНИ САВЕТ ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ
Београд, 26.10.2016. год.

На основу члана 11. став 1. тач. 1. и 13. Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13, 99/14, 45/15. и 68/15), Национални савет за високо образовање, на седници одржаној 24. октобра 2016. године, доноси

ОСНОВЕ ЗА КОДЕКС О АКАДЕМСКОМ ИНТЕГРИТЕТУ НА ВИСОКОШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Високошколска установа дужна је да донесе Кодекс о академском интегритету (у даљем тексту: *Кодекс*) у циљу очувања достојанства професије, унапређивања моралних вредности, заштите вредности знања и подизања свести о одговорности свих чланова академске заједнице.

Кодекс мора садржати, као минималне, захтеве садржане у Основама за Кодекс о академском интегритету на високошколским установама у Републици Србији (у даљем тексту: *Основе*).

2. Кодекс урађен у складу с Основама примењује се у професионалном и јавном деловању свих чланова академске заједнице: наставног и научног особља, студената, ваннаставног особља, као и лица која нису чланови академске заједнице, а учествују у раду високошколске установе.

3. Органи и тела високошколске установе дужни су, у оквиру својих надлежности, да се старају о остваривању и унапређењу етичких стандарда на установи, у складу са Кодексом и да обезбеде услове неопходне за упознавање чланова академске заједнице са свим прописима који се тичу њихових права и обавеза.

4. Поступци прописани Кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени законима и општим актима високошколске установе.

5. Академска честитост члана академске заједнице заснива се на самосталности у академском и научном раду, односно спровођењу оригиналних научних истраживања, представљању властитих резултата, уз способност реалног сагледавања себе сâмог, властитог знања и тих резултата, као и на строгом поштовању ауторских права других.

6. Водећи рачуна о општем добру, чланови академске заједнице дужни су да чувају интегритет система високог образовања и сâме високошколске установе и да раде савесно, марљиво, одговорно и посвећено, према свом најбољем знању.

7. Чланови академске заједнице су дужни да негују односе сарадње који су засновани на међусобном уважавању, поштовању и разумевању, водећи рачуна о интересима академске заједнице као целине.

8. Чланови академске заједнице дужни су да своје обавезе према студентима, колегама и запосленима у високошколској установи, као и колегама у другим установама у оквиру академске заједнице извршавају одговорно, савесно и професионално, држећи се начела објективности, непристрасности и међусобног уважавања.

9. Недозвољен је сваки облик дискриминације у високошколској установи. Стручност, способност и професионалне заслуге, као и резултати у обављању одређене врсте делатности, послова и задатака, једини су релевантни критеријуми вредновања и напредовања чланова академске заједнице.

10. Забрањена је свака врста узнемиривања међу члановима академске заједнице, а посебно када се темељи на злоупотреби положаја институционалне или хијерархијске надређености.

11. Чланови академске заједнице дужни су да се држе начела непристрасности и не смеју да допусте да ставови или мишљења о појединцима, друштвеним групама и делатностима који нису утемељени на искуству или рационалним аргументима, већ су донети унапред и засновани су на неоправданим генерализацијама, утичу на њихову објективност у академским, истраживачким, стручним, административним, пословним и управљачким делатностима.

12. Чланови академске заједнице дужни су да се брину о интересима високошколске установе у духу развоја академских слобода, а посебно у погледу аргументоване расправе, критике, толеранције и одговорног трагања за оптималним решењима.

13. Високошколска установа је дужна да у току трајања студија, а посебно на почетку прве године свих нивоа студија које организује, упозна студенте са правилима академске честитости, правилима за навођење идеја и радова других аутора, односно правилима цитирања и препривања.

14. Наставници су дужни да:

- поштују образовне циљеве, стратегије и стандарде високошколске установе;
- обезбеде репрезентативност, релевантност, тачност, и прецизност садржаја предмета и примерену позицију предмета унутар студијског програма;
- теже постизању и преношењу квалитетних научних сазнања из своје научне области и предмета који се изводе на студијама;
- понуде свим студентима начелно исте могућности за стицање знања;
- вреднују рад студената отворено, праведно, објективно и благовремено;
- савесно провере сваки писани рад студента и да обрате посебну пажњу на то да ли тај рад садржи неки од облика неакадемског понашања из тачке 18. ових Основа;
- обезбеде транспарентност и јавност испита и објективност оцењивања.

15. Члановима академске заједнице није дозвољено да користе, подстичу, помажу или толеришу употребу недозвољених средстава за испуњавање предиспитних обавеза и полагање испита.

16. Члановима академске заједнице није дозвољено да приступање испитима условљавају захтевима који нису садржани у елементима студијског програма, а посебно да намећу услове који њима доносе приватну материјалну и другу корист.

17. Чланови академске заједнице гарантују изворност радова које објављују, као и тачност у приказивању и навођењу информација о пореклу идеја и навода којима су се у раду користили.

18. У научноистраживачком и стручном раду није дозвољено:

- плагирање;
- лажно ауторство;
- измишљање и кривотворење резултата; и
- аутоплагирање.

Ове забране се односе на све писане радове наставног и научног особља и студената (семинарски рад, дипломски или завршни рад, мастер рад, специјалистички рад, магистарски рад, докторска дисертација, рад у часопису, уџбеник, монографија, поглавља у зборницима и сл.).

Одговорност за кршење ових забрана носе и припадници академске заједнице у случају несавесног и неодговорног приказивања, односно занемаривања чињеница у извештајима о наставном и научноистраживачком раду (у рефератима за оцену докторске дисертације, избор у звање наставника или сарадника и сл.). Посебну одговорност има ментор при изради докторске дисертације, односно наставник који води студента код израде других облика писаних радова.

19. Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства или изворника, односно противзаконито присвајање туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих, а нарочито:

– дословно преузимање, као и копирање из електронских, штампаних или рукописних извора текста другог аутора, односно текста урађеног од стране професионалне агенције или другог лица за потребе аутора или трећих лица – са српског или страног језика, у деловима (без обзира на обим) или у целости – без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;

– препричавање или сажимање текста другог аутора, као и текста урађеног од стране професионалне агенције или другог лица за потребе аутора или трећих лица, из електронских, штампаних или рукописних извора, са српског или страног језика, у деловима (без обзира на обим) или у целости, без одговарајућег навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела. Успутно навођење изворног аутора није довољно: аутор је дужан да обезбеди да се не створи погрешан утисак да су парафразирани реченице његова идеја;

– непрецизно цитирање, које не следи правила цитирања прихваћена у датој научној, односно стручној области;

– представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора, односно извора из кога је текст преузет.

20. Лажно ауторство је навођење као аутора лица које није учествовало у изради рада. Чланови академске заједнице дужни су да као ауторе наводе све и само оне учеснике у процесу настајања научног, односно стручног рада који су интелектуално допринели раду. Није дозвољен ни дослух између лица укључених у израду рада, који се показује у недозвољеној сарадњи између студената, пропусту да се наведе примљена помоћ или пропусту да се прецизно поштују правила о групном раду на пројектима.

21. Измишљање и кривотворење резултата је деловање којим се манипулише предметом, опремом или процесом истраживања, са циљем да резултати научног истраживања буду намерно подешени или тенденциозно протумачени. Посебан облик измишљања и кривотворења резултата је несавесно и неодговорно приказивање чињеница у извештајима о наставном и научноистраживачком раду.

22. Аутоплагирање је поновно објављивање, у деловима или у целости, свог раније објављеног или за другу сврху искоришћеног рада као новог и оригиналног, а да није изричито наведено да је у питању већ објављен или за другу сврху искоришћен рад .

23. Недозвољено је измишљање или преправљање препорука и лажно представљање академских достигнућа.

24. Чланови академске заједнице не смеју да траже нити да примају, за себе или за друга лица, поклоне или услуге, уколико постоји оправдана претпоставка да ће тиме бити извршен утицај на њихову објективност или испуњавање професионалних обавеза.

25. Чланови академске заједнице су дужни да утичу на сузбијање сваког покушаја корупције у високошколској установи и да пријаве сваки такав случај, у складу са законом.

26. Неосновано пријављивање за плагијат, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата, аутоплагирање, нетачност препорука или корупцију представља понашање којим се крши Кодекс.

27. Чланови академске заједнице дужни су да своје професионалне обавезе и академске дужности обављају у складу са законом и непристрасно. Они не смеју да користе свој положај за стицање било какве користи или погодности за себе или повезано лице, нити да делују против интереса високог образовања у целини.

28. При обављању својих професионалних обавеза и академских дужности чланови академске заједнице дужни су да избегавају стварање односа зависности према лицима која би могла да утичу на њихову непристрасност, а у случају да такав однос већ постоји дужни су да га отклоне.

Чланови академске заједнице дужни су да избегавају ситуације које могу за последицу да имају кршење објективности и непристрасности, посебно између чланова заједнице који су у узајамном хијерархијском односу, односно који укључују оцењивање туђег рада и достигнућа, или одлучивање о статусу лица која су хијерархијски подређена, њиховом професионалном напредовању, погодностима, награђивању или кажњавању.

29. Чланови академске заједнице не могу обављати ниједан ван-академски посао или делатност који су у супротности са њиховим професионалним обавезама на високошколској установи или утичу на њихов интегритет и објективност у вршењу академских дужности.

30. Чланови академске заједнице дужни су да избегавају сукоб интереса.

Сукоб интереса је ситуација у којој приватни интерес члана академске заједнице или приватни интерес са њим повезаног лица утиче или може да утиче на законито и непристрасно обављање професионалних обавеза (доношење професионалних одлука или предузимање професионалних радњи) и академских дужности од стране члана академске заједнице.

Приватни интерес је било каква корист или погодност за члана академске заједнице или са њим повезаног лица.

Повезана лица су лица која се са чланом академске заједнице налазе у посебном односу заснованом на браку или ванбрачној заједници, крвном сродству у правој линији, односно у побочној линији закључно са другим степеном сродства, тазбинском сродству закључно са другим степеном сродства, односу заснованом на усвојењу, односу кумства, блиског пријатељства или интимне везе, као и сва друга лица која се према другим основама и околностима могу сматрати интересно повезаним са чланом академске заједнице.

31. Чланови академске заједнице не смеју радњама и активностима које проистичу из обављања њихових професионалних обавеза и академских дужности са собом повезана лица стављати у повлашћен положај у односу на друга лица.

32. Процена успешности остваривања професионалних обавеза и професионалне компетенције члана академске заједнице мора да буде објективна, непристрасна и утемељена на унапред утврђеним и транспарентним критеријумима.

Члан академске заједнице дужан је да процене о условима за професионално напредовање других чланова заснива искључиво на критеријумима који су релевантни за вршење професионалних обавеза, односно на показаној стручности, таленту и професионалним резултатима.

Недозвољен је сваки облик дискриминације у поступку вредновања услова професионалног напредовања, као и у самом поступку напредовања.

Сви чланови академске заједнице имају једнаке услове за напредовање на основу процене испуњености професионалних обавеза.

33. Поступак утврђивања неакадемског понашања према овим Основама примењује се на плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање.

Мере изречене за неакадемско понашање не ослобађају учиниоца евентуалне одговорности по законским прописима о заштити ауторских права и права интелектуалне својине, као и по другим основима.

Остале повреде Кодекса, укључујући оне утврђене овим Основама, санкционишу се према општем акту високошколске установе, која је дужна да тај акт донесе у року из тачке 52. ових Основа.

34. У поступку утврђивања неакадемског понашања учествују:

- етичка комисија, коју је дужна да образује високошколска установа;
- стручни орган високошколске установе;
- стручна комисија, коју, на предлог етичке комисије, образује стручни орган високошколске установе ради утврђивања чињеничног стања и давања предлога за даље поступање;
- орган пословођења високошколске установе, који је дужан да се стара о спровођењу поступка утврђивања неакадемског понашања у роковима предвиђеним овим Основама;
- другостепени орган за професионалну етику.

Сви учесници у поступку утврђивања неакадемског понашања дужни су да поштују етичке стандарде предвиђене Кодексом урађеним у складу с Основама, а у случају повреде тих стандарда подлежу мерама прописаним за повреду Кодекса.

35. Захтев за утврђивање неакадемског понашања (у даљем тексту: *захтев*) могу поднети запослени на високошколској установи, студенти и друга физичка лица (у даљем тексту: *акузатори*), као и органи и тела високошколских установа и научноистраживачких организација, када постоји основана сумња да је рад другог лица настао као резултат неког од облика неакадемског понашања.

Захтев мора бити образложен и мора да садржи доказе који указују на неакадемско понашање.

Захтев мора да садржи личне податке и потпис подносиоца захтева, с тим да су ти подаци поверљиви, уколико подносилац то затражи.

Захтев се подноси етичкој комисији високошколске установе у којој је лице против кога се подноси захтев запослено или је било запослено, завршило студије, односно одбранило рад (у даљем тексту: *матична установа*).

У случају коауторства наставно-научних радника из две установе или већег броја установа, поступак се спроводи у високошколској установи која остварује већи удео у средствима којима се финансира пројекат у оквиру којег је настао рад чији је интегритет предмет поступка, а ако рад није резултат пројекта, у установи коју, између инволвираних, по хитном поступку одреди Ректорски савет КОНУС-а, односно КАССС.

36. Ако је захтев уредан, етичка комисија у року од осам дана од дана његовог пријема доставља захтев лицу против кога је поступак покренут, ради писаног изјашњења у року од наредних 15 дана. Достављање је могуће и путем електронске поште.

Уколико етичка комисија закључи да лице против кога је поступак покренут избегава да прими захтев, односно да се о њему изјасни, донеће, у року не краћем од 25 и не дужем од 30 дана од дана када јој је захтев достављен, закључак да постоји основана сумња на постојање неакадемског понашања.

37. У случају да је сумња на постојање неакадемског понашања неоснована, захтев се одбија. Етичка комисија у процесу одбијања је дужна да размотри да ли одбијена пријава

садржи елементе лажне, односно шиканирајуће пријаве и ако процени да за то постоји сумња, може да покрене поступак утврђивања одговорности подносиоца захтева.

38. Уколико постоји основана сумња на постојање неакадемског понашања, у року од осам дана од дана пријема писаног изјашњења, односно од доношења закључка у случају недостављања писаног изјашњења, етичка комисија доставља захтев стручном органу матичне установе да образује стручну комисију.

39. Стручну комисију чине:

- два члана из одговарајуће или блиске научне области, која именује стручни орган матичне установе;

- један члан кога именује самостална високошколска установа, у складу са својим општим актом, уколико је матична установа у саставу те самосталне високошколске установе, а који није запослен у матичној установи;

- један члан кога именује Национални савет за високо образовање, а који није запослен у матичној установи.

На својој првој наредној седници, стручни орган матичне установе је дужан да констатује образовање стручне комисије, да именује два њена члана и да упути захтеве надлежном органу самосталне високошколске установе (уколико је матична установа у саставу самосталне високошколске установе) и Националном савету за високо образовање да именују по једног члана стручне комисије.

Самостална високошколска установа и Национални савет за високо образовање дужни су да именују по једног члана стручне комисије у року од 30 дана од дана пријема захтева матичне установе, о чему обавештавају орган пословођења матичне установе.

Каснији од два дана када је орган пословођења матичне установе обавештен о именовану екстерних чланова стручне комисије сматра се даном њеног коначног образовања.

Члан стручне комисије не сме се налазити у сукобу интереса.

Орган пословођења матичне установе дужан је да одмах донесе решење о образовању и саставу стручне комисије и да га достави њеним члановима.

У саставу стручне комисије не могу да буду наставници или истраживачи који су претходно написали позитивну рецензију рада, ментор и чланови комисије за оцену и комисије за одбрану, потписници званичних извештаја, као ни акузатор.

40. Стручна комисија може вршити процену оригиналности непосредним упоређивањем или узимајући у обзир резултате софтверске анализе, уколико оцени да је то потребно, као и друге методе и стандарде, сходно специфичности научне области (увид у истраживачку документацију, као и увид у прикупљену, односно коришћену грађу и сл.).

Стручна комисија може да затражи мишљење и од ментора, чланова комисије за оцену и комисије за одбрану, рецензента, одговарајућег стручног органа високошколске установе и других стручних лица и тела.

41. Стручна комисија у року од 60 дана од дана свог образовања доставља етичкој комисији образложено стручно мишљење. На образложени предлог стручне комисије, овај рок у изузетним случајевима може бити продужен за додатних 30 дана. У ове рокове не рачуна се период између 15. јула и 20. августа.

Стручна комисија може, у свакој фази свога рада, да органу пословођења матичне установе упути образложени предлог да суспендује лице против кога је поступак покренут до окончања тог поступка.

42. На основу стручног мишљења стручне комисије и писаног изјашњења лица за које постоји основана сумња да се неакадемски понашало, етичка комисија у року од 15 дана од дана достављања стручног мишљења саставља Извештај са мишљењем и доставља га органу пословођења матичне установе.

Етичка комисија може да органу пословођења матичне установе упути образложени предлог да суспендује лице против кога је поступак покренут до окончања тог поступка.

43. Уколико утврди постојање неакадемског понашања, етичка комисија може у оквиру Извештаја предложити и да мере за повреду Кодекса буду изречене ментору, рецезентима и члановима комисија за писање извештаја о наставном и научноистраживачком раду.

Уколико етичка комисија утврди да није било повреде академског интегритета и да се пријава претежно заснива на неистинитим наводима, односно да садржи шиканирајуће елементе, покренуће поступак утврђивања одговорности акузатора.

44. Извештај етичке комисије орган пословођења матичне установе одмах доставља стручном органу, ради одлучивања.

Стручни орган доноси одлуку по извештају етичке комисије на првој наредној седници.

На основу одлуке стручног органа којом је утврђено неакадемско понашање, орган пословођења у року од 15 дана изриче меру за повреду Кодекса.

Изрицање мера представља израз неслагања академске заједнице са недопуштеним понашањем из Кодекса, као друштвено неприхватљивим поступањем. Мере имају за првенствени циљ безусловно ограђивање високошколске установе од наведеног понашања, као и упућивање поруке најширој јавности да су такви облици понашања непримерени члановима академске заједнице.

Не представљају повреду академског интегритета радње проистекле из грешке иза које стоје часне намере, а која је довела до занемарљивог обима плагијата, односно аутоплагијата. Постојање грешке иза које стоје часне намере и занемарљивог обима плагијата, односно аутоплагијата мора бити образложено у извештају етичке комисије.

45. За повреду Кодекса изричу се:

- мере за утврђено неакадемско понашање у виду плагирања, лажног ауторства, измишљања и кривотворења резултата и аутоплагирања;
- мере за утврђене мање повреде или немаран однос према обавези коректног академског понашања.

46. Мере за утврђено неакадемско понашање у виду плагирања, лажног ауторства, измишљања и кривотворења резултата и аутоплагирања су:

- оглашавање дипломе о стеченом научном називу доктора наука ништавом у случају коначне одлуке којом је утврђено да докторска дисертација није резултат оригиналног научног рада. Даном оглашавања ништавости дипломе о стеченом научном називу доктора наука, лицу чија је диплома оглашена ништавом престају права и обавезе

проистекле по основу стицања дипломе која је поништена. Сходан поступак примењује се и у односу на магистарску тезу, мастер рад или дипломски рад;

– одузимање наставничког, односно сарадничког звања у случају ако се сазнају нове чињенице, односно појаве докази из којих произлази да у тренутку избора у звање кандидат није испуњавао услове прописане законом, односно ако се утврди да радови на основу којих је кандидат изабран у звање представљају резултат неакадемског понашања. Поступак одузимања звања покреће орган пословођења, а спроводи се на начин који је предвиђен за стицање звања.

Коначна одлука о мери за утврђено неакадемско понашање у виду плагирања, лажног ауторства, измишљања и кривотворења резултата и аутоплагирања објављује се на седници стручног органа и органа управљања матичне установе и стручног органа самосталне високошколске установе у чијем је саставу матична установа, као и на интернет страницама матичне и самосталне високошколске установе.

47. Мере за утврђене мање повреде или немаран однос према обавези коректног академског понашања су:

- опомена;
- јавна опомена;
- јавна осуда.

Облик мере за утврђене мање повреде или немаран однос према обавези коректног академског понашања одређује се у зависности од тежине учињене повреде, штете која је нанета угледу високошколске установе, активности које је учинилац предложио да ће предузети у сврху отклањања последица повреда Кодекса и процене да ће изречена мера довољно утицати на њега да више не врши повреде Кодекса. О облику мере за повреду Кодекса у виду мање повреде или немарног односа према обавези коректног академског понашања одлучује надлежни стручни орган. Одлука мора садржати образложење због чега се одређено понашање сматра мањом повредом или немарним односом, а не неакадемским понашањем које повлачи мере из тачке 46. ових Основа.

Опомена се изриче учиниоцу повреде Кодекса у виду писаног упозорења без објављивања и уноси се у евиденцију о изреченим мерама упозорења, али не чини саставни део досијеа наставника, сарадника, истраживача, студента или запосленог.

Јавна опомена се изриче учиниоцу повреде Кодекса, објављује се на седници стручног органа и органа управљања матичне установе и уноси се у досије наставника, сарадника, истраживача, студента или запосленог.

Јавна осуда изриче се учиниоцу повреде Кодекса, објављује се на седници стручног органа и органа управљања матичне установе и стручног органа самосталне високошколске установе у чијем је саставу матична установа, као и на интернет страницама матичне и самосталне високошколске установе, а уноси се у досије наставника, сарадника, истраживача, студента или запосленог.

Јавна опомена и јавна осуда објављују се одмах по коначности одлуке којом су изречене.

48. Лице против којег је изречена мера и подносилац захтева могу у року од 15 дана од дана пријема одлуке поднети жалбу другостепеном органу за професионалну етику, који је установљен општим актом самосталне високошколске установе.

Приликом разматрања жалбе, другостепени орган за професионалну етику може да затражи и додатна објашњења од свих учесника у поступку и других стручних лица.

У року од 60 дана од дана пријема жалбе, другостепени орган за професионалну етику доноси одлуку којом потврђује или преиначује првостепену одлуку, или је поништава и враћа на поновно одлучивање.

Одлука другостепеног органа за професионалну етику доставља се жалиоцу, матичној установи и Националном савету за високо образовање.

Одлука другостепеног органа за професионалну етику је коначна.

49. Матична установа дужна је да коначну одлуку којом се изриче мера за повреду Кодекса у року од осам дана од дана коначности проследи Националном савету за високо образовање.

50. У случају појављивања нових чињеница које су од значаја за доношење одлуке, а које нису биле познате док је вођен поступак утврђивања неакадемског понашања, етичка комисија може, по подношењу образложеног захтева или на сопствену иницијативу, покренути обнову тога поступка.

51. Одредбе Основа за кодекс о академском интегритету на високошколским установама у Републици Србији обједињују постојеће норме о професионалној етици на високошколским установама, а примењују се и на све започете поступке и накнадно откривене случајеве неакадемског понашања.

52. Национални савет за високо образовање објављује Основе на својем сајту и о томе информише КОНУС и КАССС.

Основе ступају на снагу осмог дана од дана објављивања на сајту Националног савета за високо образовање, а примењују се у складу с одредбом тачке 51. ових Основа.

Високошколска установа дужна је да донесе Кодекс урађен у складу с Основама у року од 45 дана од дана објављивања Основа на сајту Националног савета за високо образовање.

Високошколска установа дужна је да у року од седам дана од дана доношења свој Кодекс достави самосталној високошколској установи у чијем је саставу, односно КАССС-у.

Самостална високошколска установа, односно КАССС ће у року од 60 дана од дана пријема Кодекса из става 4. ове тачка установити да ли је Кодекс усклађен с овим Основама и проследити га, уз мишљење о усклађености, Националном савету за високо образовање.

Самостална високошколска установа дужна је да свој Кодекс достави Националном савету за високо образовање у року од 60 дана од дана објављивања Основа на сајту Националног савета за високо образовање.